

Крутова А. С.

*д.е.н., професор, завідувач кафедри фінансів, аналізу та страхування,
Харківський державний університет харчування та торгівлі, Україна;
e-mail: ankrutova@ukr.net*

Тарасова Т. О.

*д.е.н., доцент, професор кафедри фінансів, аналізу та страхування,
Харківський державний університет харчування та торгівлі, Україна;
e-mail: paluhtatiana@gmail.com*

Грицишен Д. О.

*д.е.н., доцент, завідувач кафедри економічної безпеки, публічного управління та адміністрування,
Житомирський державний технологічний університет, Україна;
e-mail: gritsishen.do@gmail.com*

Левіна М. В.

*к.е.н., науковий співробітник сектору дослідження якості освіти
та забезпечення ринку праці відділу статистики аналітики вищої освіти,
Державна наукова установа "Інститут освітньої аналітики", Україна;
e-mail: makukha_mariia@ukr.net*

ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ В СИСТЕМІ НАЦІОНАЛЬНИХ РАХУНКІВ

Досліджено сучасні моделі систем національних рахунків; удосконалено технологію глобального облікового процесу в частині вимірювання обсягів сукупного виробництва в національній економіці; узагальнено економічні показники для визначення пропорцій кінцевого використання ВВП в системі національних рахунків; запропоновано механізм співставлення змін у активах, зобов'язаннях і чистому багатстві з мега-рахунками обліку макроекономічних показників, які характеризують результати діяльності національної економіки, її структуру та взаємозв'язки її секторів.

Ключові слова: інформаційне забезпечення, система національних рахунків, глобальний облік, економічні рахунки.

Формули: 0; рис.: 2 табл.: 0; літ. 16.

Krutova A. S.

*Dr. Ekon. Sciences, Professor, Head of the Department of Finance, analysis and insurance,
Kharkiv State University of Food Technology and Trade, Ukraine;
e-mail: ankrutova@ukr.net*

Tarasova T. O.

*Dr. Ekon. Sciences, associate professor, Professor of the Department of Finance, analysis
and insurance, Kharkiv State University of Food Technology and Trade, Ukraine;
e-mail: paluhtatiana@gmail.com*

Grytsyshen D. O.

*Doctor of Economics, Associate Professor, Head of Department of Economic Security, Public
Management and Administration Zhytomyr State Technological University, Ukraine;
e-mail: gritsishen.do@gmail.com*

Levina M. V.

*Candidate of Economic Sciences, Research Associate in the Study of Quality of Education and
Labor Market Support of the Department of Statistics for Higher Education Analytics,
State Scientific Institution «Institute of Educational Analytics», Ukraine;
e-mail: makukha_mariia@ukr.net*

MANAGEMENT INFORMATION SUPPORT FORMATION IN THE NATIONAL ACCOUNTS SYSTEM

The algorithm of the formation of the state policy of social responsibility of business, namely "Commodity - Money - Public good", where the public good prevails over corporate and private interests - super profits of sellers, and which is transformed into a model for the development of the nation's economy,

raising the level and quality of life of the society is proposed in the article. The research presents the economic parametrization of the social responsibility of business based on the system of national accounts showing the development of the economy at various stages of the reproduction process. For metrological unity, the technology of the accounting process in the system of national accounts has been improved. The technology bases on the balance tables for comparing the changes in assets, liabilities and net wealth, and mega-accounts for accounting for macroeconomic indicators that characterize the results of the national economy by periods, its structure and the interconnection of sectors . The results of the research proved that accounting system and the system of national accounts have many common features, namely, double entry procedure and balance generalization, consistent application of the fundamental principles of accounting, using of a single monetary measure, consolidated reporting, and the general range of users. The organizational model of accounting and analytical support for sustainable economic development is proposed. The model allows to coordinate information resources generated in the accounting system at the level of the institutional unit with the system of national accounts by sector of the economy.

Keywords: information support, system of national accounts, global accounting, economic accounts.

JEL classification: M 49, G 32.

Formulas: 0; fig.: 2, tabl.: 0, bibl.: 16.

Крутова А. С.

*д.э.н., профессор, заведующая кафедрой финансов, анализа и страхования,
Харьковский государственный университет питания и торговли, Украина;
e-mail: ankrutova@ukr.net*

Тарасова Т. А.

*д.э.н., доцент, профессор кафедры финансов, анализа и страхования,
Харьковский государственный университет питания и торговли, Украина;
e-mail: paluhtatiana@gmail.com*

Грицишен Д. А.

*д.э.н., доцент, заведующий кафедрой экономической безопасности, общественного управления и администрирования, Житомирский государственный технологический университет, Украина;
e-mail: gritsishen.do@gmail.com*

Левина М. В.

*к.э.н., научный сотрудник сектора исследования качества образования
и обеспечение рынка труда отдела статистики аналитики высшего образования,
Государственное научное учреждение «Институт образовательной аналитики», Украина;
e-mail: makukha_mariia@ukr.net*

ФОРМИРОВАНИЕ ИНФОРМАЦИОННОГО ОБЕСПЕЧЕНИЯ УПРАВЛЕНИЯ В СИСТЕМЕ НАЦИОНАЛЬНЫХ СЧЕТОВ

В статье охарактеризованы современные модели систем национальных счетов. Усовершенствована технология глобального учетного процесса по измерению совокупного производства в национальной экономике. С целью определения пропорций конечного использования ВВП в системе национальных счетов обобщены экономические показатели. В исследовании предложен механизм сопоставления макроэкономических показателей активов, обязательств и чистого богатства с мега-счетами учета результатов национальной экономики, которые характеризуют ее структуру и взаимосвязь секторов.

Ключевые слова: информационное обеспечение, система национальных счетов, глобальный учет, экономические счета.

Формул: 0; рис.: 2; табл.: 0; библи.: 16.

Вступ. Гармонійне функціонування економіки України на макрорівні неможливе без достовірної інформації про діяльність кожної інституційної одиниці на мікрорівні. Для інформаційної формалізації опису господарських процесів і явищ в економіці необхідно узгодити показники бухгалтерського обліку і національного рахівництва з позицій

задоволення інтересів різних груп користувачів, економічні інтереси яких починаються на рівні системи управління бізнес-одиниць і доходять до рівня органів державної влади, яка є відповідальною за створення сприятливих умов господарської діяльності, в межах, у порядку та у спосіб, що встановлені Конституцією України [1].

Згідно відомої формули К. Маркса «Товар – Гроші – Товар» гроші перетворюються на товар з доданою вартістю [2, с. 159]. Але в марксистській формулі криється непримиренне протиріччя, коли продавці неодмінно хочуть підвищувати ціни на власну продукцію (на державницькому рівні – індексація тарифів на комунальні послуги, на підприємницькому – підвищення споживчих цін), а споживачі мріють про зниження споживчих цін. Це протиріччя можливо вирішити через розробку державної політики соціальної відповідальності бізнесу, що вимагає запровадження іншого алгоритму, а саме «Товар – Гроші – Суспільне благо», де переважна значущість замість корпоративних й приватних інтересів-надприбутків продавців надається суспільному благу, яке трансформується в модель розбудови економіки нації, підвищення рівня та якості життя соціуму. Економічну параметризацію соціальної відповідальності бізнесу слід вибудовувати у вимірах системи національних рахунків, де відображається розвиток економіки на різних стадіях процесу відтворення.

Аналіз літературних даних та постановка завдання. Актуалізацією проблеми визначення ролі інформаційного забезпечення управління економічними системами різного рівня займалися Р. Стоун [4], Ф. Лекіллер, Д. Блейдз [6], Р. Ема [8], М. Палумбо, А. Джонатан [13], Дж. А. Елліотт [14], Т. Єфименко, Л. Ловінська, В. Жук, В. Шевчук [15, 16], В. Євдокимов [17] та інші вчені, які запровадили структурно-функціональну регламентацію інформаційного забезпечення макроекономічного процесу формування валового продукту на різних стадіях виробництва. Проте дотепер залишаються невирішеними питання формування генеральної інформаційної конструкції, яка дозволить вимірювати і прогнозувати потенційні наслідки від економічної, соціальної і екологічної взаємодії інституційних-одиниць і суспільства в процесі створення і розподілу доданої вартості за економічними показниками національного багатства в системі національних рахунків.

Сучасна глобальна науково-технологічна, інформаційна, кібернетична та екологічна революція потребує відповідних змін у моделях економічного розвитку України і доводить ефективність моделі народного капіталізму, яка кореспондується з наявним економічним, ресурсним і культурним потенціалом країни, її традиціями, духовністю та ментальністю [3]. Основні параметри економічної моделі народного капіталізму у внутрішньому вимірі, які сприяють усуненню перешкод розвитку в Україні державно-монополістичної економічної моделі, формуванню національної буржуазії та потужного середнього класу приватних власників, запровадженню справедливої моделі оподаткування та зміцненню національної грошової одиниці, а також здійсненню національної кадрової революції, повинні створити підґрунтя для запровадження зовнішнього виміру моделі економіки, що забезпечить сталий розвиток економіки України та перетворить її на потужну центральноєвропейську державу. До такого виміру доцільно віднести і систему національних рахунків. Разом з тим, на рівні інституційної одиниці необхідно формувати модифікований інформаційний ресурс, здатний синтезувати показники господарської діяльності (витрати, прибуток, інвестиції, податки) в економічні показники Системи національних рахунків (валовий випуск, проміжне споживання, валовий прибуток, валове нагромадження основного капіталу, рахунки розподілу доходів і виробництва). Це дозволить на макроекономічному рівні в системі обліково-аналітичних координат проводити моніторинг економічного становища країни, оцінювати внесок окремих секторів економіки у структурі ВВП, розробляти макроекономічну політику сталого розвитку та порівнювати показники досягнення цілей сталого розвитку із зарубіжними країнами.

Проведене дослідження ставило за мету виявлення напрямів розширення трансляційних можливостей інформаційного забезпечення системи національних рахунків шляхом узагальнення агрегованих економічних показників кінцевого використання ВВП у рамках глобального облікового процесу.

Результати дослідження. Визначення принципів ведення національного рахівництва розпочалося у 1950 роках після Другої світової війни, коли назріла необхідність розбудови галузевих рахунків. Вперше поняття мегарахунків, агрегованих проводок й економічних результатів у вигляді вимірювання вартості країни запропонував лауреат Нобелівської премії з економіки англійський професор Річард Стоун. Розроблена ним у 50-х роках система національних рахунків була орієнтована на отримання агрегованих показників національного доходу, що характеризують зміну вартості країни за будь-який період на основі подвійного запису з балансуванням доходів і витрат у формі балансових мегарахунків, яким дав назву укрупнених економічних агрегатів [4].

Визначальна роль у розвитку та вдосконаленні національного рахівництва належить Організації Об'єднаних Націй, яка, починаючи з 1953 року, запровадила гіпотетичну модель Системи національних рахунків (СНР). Суть її зводиться до формування системи узагальнюючих показників сталого розвитку економіки на різних стадіях відтворення – виробництва, первинного розподілу доходів, вторинного розподілу доходів, використання наявного доходу на кінцеве споживання і накопичення. СНР призначається для фахівців-статистиків із розробки та складання економічних рахунків тієї чи іншої країни і подання статистичних даних в міжнародні організації в порівнянному та зрозумілому для користувачів з різних країн вигляді.

Система національних рахунків – це комплексна, послідовна, узгоджена система оцінки економічних операцій і показників, які застосовуються для опису та аналізу макроекономічних процесів. Національні рахунки відображають наскрізний рух потоків товарів і послуг, доходів та фінансових ресурсів на всіх стадіях економічного відтворення – від виробництва до кінцевого споживання, нагромадження і формування національного багатства [5, 6]. Проте, СНР – це інтегрована система, яка надає змогу створити інформаційну базу для вивчення реальних процесів, які відбуваються в ринковій економіці. У світовій практиці СНР розглядають як основний метод комплексного аналізу економіки. У Системі національних рахунків відображається розвиток економіки на різних стадіях процесу відтворення, показується рух товарів і послуг, а також стан виробництва та використання валового внутрішнього продукту (валової доданої вартості) [7, р. 17-20].

Сучасна система управління економікою на макрорівні не може функціонувати без СНР, яка дає змогу проводити моніторинг, здійснювати моделювання, прогнозування та регулювання розвитку економіки, оцінювання результатів реалізації державної економічної політики, міжнародні макроекономічні зіставлення, співпрацювати з міжнародними кредитними організаціями [8]. Загальна методологія СНР припускає використання власних моделей національного рахівництва, в той час як проведення експертизи Міжнародним Валютним Фондом або Світовим банком реконструкції та розвитку передбачає уніфікацію СНР.

В Україні процес запровадження Системи національних рахунків розпочався 1993 року під час прийняття Концепції розвитку системи національних рахунків, яка визначає пріоритетні напрями удосконалення системи національних рахунків та створює інституційну основу діяльності органів державної статистики. Водночас реалізація Концепції має сприяти трансформації макроекономічних показників, що використовуються іншими органами виконавчої влади, насамперед Міністерством аграрної політики та продовольства, Міністерством екології та природних ресурсів, Міністерством економічного розвитку і торгівлі, Міністерством фінансів, а також Національним банком України.

За методологічну основу СНР в Україні взято Систему національних рахунків, яку ратифіковано 1993 року Комісією Європейських співтовариств, Міжнародним валютним фондом, Організацією економічного співробітництва та розвитку, Організацією Об'єднаних Націй та Світовим банком. За змістом СНР повинна також відповідати вимогам Європейської системи національних та регіональних рахунків, прийнятої 2008 року. Відповідно до міжнародного стандарту в СНР інституційні одиниці групуються за п'ятьма секторами економіки:

1. Нефінансові корпорації.

2. Фінансові корпорації.
3. Сектор загального державного управління.
4. Сектор домашніх господарств.
5. Сектор некомерційних організацій [9].

Одним із основних заходів із адаптації СНР було запровадження нової редакції Класифікації інституційних секторів економіки (KICE) України, яка відповідає загальним положенням Стратегії розвитку державної статистики на період до 2017 року [10]. Метою перегляду KICE є актуалізація методології національного рахівництва відповідно до оновлених за результатами останніх методологічних досліджень міжнародних стандартів і розширення потреб користувачів в умовах динамічного розвитку економічного середовища. Групування за галузями надає можливість співставлення процесів виробництва і балансу ресурсів. Групування інституційних одиниць за секторами економіки здійснюється з метою вивчення потоків доходів і видатків, фінансових активів і пасивів та визначає техніко-економічні аспекти виробничих відносин незалежно від інституційного статусу окремих економічних одиниць. KICE забезпечує: облік підприємств і організацій за інституційними секторами (підсекторами) економіки у Реєстрі статистичних одиниць; проведення державних статистичних спостережень економічної діяльності підприємств і організацій за інституційними секторами (підсекторами) економіки; можливість зіставлення національної статистичної інформації з міжнародною; групування суб'єктів економіки за інституційними секторами (підсекторами) з метою здійснення на макрорівні оцінки результатів їхньої діяльності та фінансового стану.

Узагальнюючим показником економічної діяльності в системі національних рахунків є валовий внутрішній продукт (ВВП). В його основі лежить приріст доданої вартості у процесі «проміжного споживання». На макрорівні формуються зведені рахунки внутрішньої економіки, що дозволяють простежити весь шлях формування і використання ВВП. За дебетом кожного рахунку відображаються ресурси, які є складовими досліджуваного показника, а за кредитом – їх використання. Відображення на цих рахунках різних стадій процесу відтворення ВВП дозволяє визначити його величину різними методами: виробничим, розподільним і методом кінцевого використання. Узагальнюючими з точки зору відтворення є рахунок товарів і послуг і рахунок виробництва. Вони показують валовий випуск продукції і послуг, їх проміжне споживання в процесі виробництва та створення валової доданої вартості за секторами економіки. Проте виробнича діяльність відноситься як до сфери матеріального виробництва, так і до сфери нематеріальних послуг. СНС відображає ідею загальної економічної рівноваги в країні, коли спостерігається відповідність (рівність) наявних ресурсів і їх використання.

СНР нагромаджує і впорядковує величезний масив економічних угод країни в компактний блок економічних показників про стадії економічного відтворення; економічні операції; об'єкти економічних операцій; економічні агенти.

Така постановка питання про характер системи національних рахунків вимагає відповіді на питання про джерела інформації та можливості використання даних, які генеруються в системі бухгалтерського обліку. Основною ідеєю останніх часів вважається, що перетворення даних бухгалтерського обліку на узагальнені мікроекономічні показники є стандартизованою процедурою. Але такий підхід не враховує макроекономічну природу системи бухгалтерського обліку, яка націлена на формування показника національного багатства у вигляді доданої вартості не лише на рівні інституційної одиниці, а й на вимірювання ефективності економіки нації загалом. Цей тезис підтримує французький вчений Ж. Рішар, який вказує на макростатистичний характер бухгалтерського обліку, який здатний обслуговувати потреби національного рахівництва [11, с. 160].

Проблема взаємозв'язку національного рахівництва та системи бухгалтерського обліку криється в тому, що бухгалтерський облік відображає процес відтворення на рахунках господарських засобів та джерел їхнього формування, виходячи з економічної концепції, яка за головні об'єкти визначає майно, зобов'язання та господарські операції. Система національного рахівництва базується на фінансовій концепції відтворення, яка передбачає ведення національних рахунків виробництва, споживання та нагромадження капіталу [12].

Дослідження концептуальних та абстрактно-логічних моделей сталого економічного розвитку на макро- і мікро-економічних рівнях доводить, що їх практична реалізація здебільшого залежить від інформаційного забезпечення, яке доцільно ототожнювати із вихідним інформаційним потенціалом сталого розвитку інституційної одиниці та держави в цілому [13, р. 51-52]. Так, на макроекономічному рівні в системі обліково-аналітичних координат доцільно проводити моніторинг економічного становища країни, оцінювати внесок окремих секторів економіки у структурі ВВП, досліджувати вплив окремих чинників на результати виробництва товарів і послуг, визначати розподіл і використання доходів на споживання і заощадження, зіставляти показники сталого розвитку із зарубіжними країнами, приймати рішення і розробляти макроекономічну політику сталого розвитку. На рівні інституційної одиниці доцільно формувати модифікований інформаційний ресурс, здатний синтезувати інформаційне забезпечення управління інституційної одиниці в економічні показники Системи національних рахунків.

Для забезпечення метрологічної єдності вважаємо за необхідне конкретизувати технологію глобального облікового процесу в системі національних рахунків, яка має за основу балансові таблиці співставлення зміни в активах, зобов'язаннях і чистому багатстві, та мегарахунки з обліку макроекономічних показників, які характеризують результати діяльності національної економіки за певний період часу, її структуру і найважливіші взаємозв'язки її секторів. Із цією метою доцільно виокремити часову межу подання економічних показників. Так, періодичність облікового процесу СНР передбачає виокремлення поточних рахунків і рахунків нагромадження. До перших належать ті, у яких операції повністю закінчуються в поточному році – рахунки виробництва та доходу, до інших – рахунки операцій із капіталом і фінансові рахунки. Такий підхід відповідає процесу відтворювального циклу. Методологія національного рахунництва використовує загальноприйнятий елемент методу бухгалтерського обліку – балансове узагальнення, який передбачає, що національний рахунок будується в табличній формі, яка включає дві сукупності показників – ресурси та їх використання. Рівновага між обсягом ресурсів та їх використанням досягається за допомогою балансувальної статті, яка розраховується у попередньому рахунку і відображається в розділі «Використання», і є вихідним показником розділу «Ресурси» наступного рахунка. Під економічними вимірами облікового процесу СНР слід розуміти набір облікових і аналітичних ознак, які надають кількісно-якісну характеристику стадій відтворення за допомогою балансових рівнянь (рис. 1).

Основними показниками СНР для національної економіки є валовий внутрішній продукт (ВВП), валовий національний продукт (ВНП), чистий внутрішній продукт (ЧВП), національний дохід (НД), особистий дохід (ОД), дохід у розпорядженні громадян. Ці показники формуються в обліковому процесі на I етапі вимірювання обсягів сукупного виробництва в національній економіці. Національні рахунки з обліку виробництва, розподілу первинного доходу, вторинного розподілу доходу та використання наявного доходу характеризують облікові номенклатури, які повинні ототожнюватися з реквізитами – балансувальними статтями, які групуються за принципом економічної консолідації. До них належать валовий прибуток, змішаний дохід; валове сальдо первинних доходів; валовий наявний дохід; валове заощадження.

На II етапі облікового процесу відбувається узагальнення аналітичних показників визначення пропорцій кінцевого використання ВВП (під час розмежування кінцевого споживання й валового нагромадження). Національні рахунки з обліку капіталу та фінансовий рахунок виконують функцію нагромадження і відповідають за аналітичне узагальнення за реквізитами зміни в активах та зміни в зобов'язаннях і чистому багатстві держави.

Під час порівняння облікової системи і системи національних рахунків встановлено, що обидві мають багато спільних рис, а саме: подвійний запис і балансове узагальнення, послідовне застосування фундаментальних принципів організації обліку, використання єдиного грошового вимірника, складання консолідованої звітності, споріднене коло користувачів. Це надає підстави стверджувати про можливість їх гармонізації в глобальній моделі інформаційного забезпечення сталим розвитком економіки, яка дозволяє узгодити інформаційні ресурси, що генеруються в системі бухгалтерського обліку, із системою національних рахунків за секторами економіки (рис. 2).

Поточні рахунки СНР	
Рахунок виробництва для сектору або галузі	Рахунок розподілу первинного доходу для сектору
Використання	Використання
1. Проміжне споживання (первісна вартість придбаних товарів)	1. Валовий прибуток, змішаний дохід (частка доданої вартості за вирахуванням оплати праці та чистих податків)
2. Валова додана вартість (додана вартість придбаних запасів) (п.1-п.2)	2. Оплата праці найманих працівників (сума первинних доходів після вирахування витрат на обслуговування власності) (п.5-п.6)
Усього (п.2-п.3)	Усього (п.3+п.4+п.5)
Рахунок утворення доходу для сектору або галузі	Рахунок вторинного розподілу доходу для сектору
Використання	Використання
1. Валова додана вартість (додана вартість придбаних запасів)	1. Поточні трансферти передані (у грошовому вираженні) (сплачені соціальні допомоги, відрахування на страхування, гуманітарна допомога, штрафи, пені)
2. Чисті податки на виробництво та імпорту	2. Валовий первинний дохід
3. Чисті податки на виробництво та імпорту	3. Кінцеві споживчі витрати у тому числі: державних установ
4. Дохід від власності одержаний (отриман дивіденди; випущення з доходу квазікорпорацій; рента; дохід від власності)	4. Валова додана вартість (вартість вироблених товарів, послуг, але не використаних у звітному періоді) (п.2-п.3)
5. Усього (п.1+п.2+п.3+п.4)	Усього (п.3+п.4)
Ресурси	Ресурси
1. Випуск товарів і послуг (загальна вартість реалізованих товарів за звітний період)	1. Валові трансферти одержані (у грошовому вираженні) (отримані соціальні допомоги, відрахування на страхування, гуманітарна допомога, штрафи, пені)
2. Валова додана вартість (додана вартість придбаних запасів) (п.1-п.2)	2. Поточні трансферти одержані (у грошовому вираженні) (отримані соціальні допомоги, відрахування на страхування, гуманітарна допомога, штрафи, пені)
Усього (п.2-п.3)	Усього (п.1+п.2)
Рахунок використання наявного доходу для сектору	Використання
Використання	3. Кінцеві споживчі витрати у тому числі: державних установ
1. Валова додана вартість (додана вартість придбаних запасів) (п.1-п.2)	4. Валова додана вартість (вартість вироблених товарів, послуг, але не використаних у звітному періоді) (п.2-п.3)
2. Чисті податки на виробництво та імпорту	Усього (п.3+п.4)
3. Чисті податки на виробництво та імпорту	
4. Дохід від власності одержаний (отриман дивіденди; випущення з доходу квазікорпорацій; рента; дохід від власності)	
5. Усього (п.1+п.2+п.3+п.4)	

I етап – Вимірювання обсягів сукупного виробництва в національній економіці

Рахунок капіталу для сектору СНР	
Зміни в активах	Зміни в зобов'язаннях і чистому багатстві
5. Валове нагромадження основного капіталу (сума придбання основних засобів)	1. Чисте заощадження
6. Споживання основного капіталу (-) (сума вибуття основного капіталу)	2. Капітальні трансферти одержані (+) (податки на капітал, інвестиційні субсидії, інші капітальні трансферти)
7. Зміни запасів матеріальних оборотних коштів (сума вибуття або знецінення запасів)	3. Капітальні трансферти передані (-) (податки на капітал; інвестиційні субсидії; інші капітальні трансферти)
8. Придбання за виключенням вибуття цінностей (виграти на придбання поточних фінансових інвестицій)	
9. Придбання за виключенням вибуття невироблених нефінансових активів	
10. Чисті кредитування (+), чисте запозичення (-) (п.4-п.5-п.6-п.7-п.8-п.9) (співвідношення між доходами і витратами на придбання нефінансових активів)	
11. Усього (п.5+п.6+п.7+п.8+п.9+п.10)	4. Усього (п.1+п.2-п.3)
Фінансовий рахунок	
Зміни в активах	Зміни в зобов'язаннях і зміні в чистій вартості капіталу
Операції та балансувальні статті	
Чисте кредитування (+), чисте запозичення (-)	
Чисте придбання фінансових активів	
Чисте прийняття фінансових зобов'язань	
Монетарне золото і спеціальні права запозичення (золото, яке зберігається як фінансовий актив або міжнародний резерв у кредитних установах)	
Валюта та депозити (складається з банког, що знаходяться в обігу та монет, які легально за їх номінальною вартістю можна перетворити у валюту країни без обмежень (чеки, платіжні доручення банку тощо)	
Цінні папери, окрім акцій (платіжні засоби, які є об'єктом продажу на фінансових ринках)	
Позики та кредити (активи, які утворюються, коли кредитори надають кошти безосередньо боржникам)	
Акції та інші форми участі в капіталі (вимоги щодо залишкової вартості корпоративних прав)	
Технічні страхові резерви (активи для утримування полісів, зобов'язання для страхових організацій)	
Інші рахунки дебіторів і кредиторів (торговий кредит, аванс за роботою та інші рахунки дебіторів і кредиторів)	

II етап – Узагальнення аналітичних показників щодо визначення пропорцій кінцевого використання ВВП

Рис. 1. Система економічних рахунків у глобальному обліковому процесі

Рис. 2. Організація підпорядкування системи національних рахунків в управлінні сталим розвитком економіки

У пошуках певного компромісу з'ясовано, що основні структурні елементи системи національних рахунків мають інформаційний базис, який генерується в системі бухгалтерського обліку за її головними об'єктами: продукція (товари, послуги), витрати, прибуток, інвестиції, податки, ціни. Змістовний аналіз категорійного апарату СНР довів, що облікові категорії в системі національних рахунків мають інше трактування. Тому задля узгодження етапів облікового процесу СНР запропоновано схему гармонізації економічних показників із показниками бухгалтерського обліку, що дозволяє уникнути розбіжностей під час уведення інформаційних ресурсів про господарську діяльність інституційних одиниць у систему агрегованих показників національного плану рахунків секторів економіки.

Ключовою категорією Системи національних рахунків є вартісна оцінка. Методологічний інструментарій ціноутворення в СНР передбачає вартісне оцінювання для кожного етапу відтворення.

Висновки. Задля метрологічної єдності удосконалено технологію облікового процесу в системі національних рахунків, яка має за основу балансові таблиці співставлення зміни в активах, зобов'язаннях і чистому багатстві, та мега-рахунки з обліку макроекономічних показників, які характеризують результати діяльності національної економіки за період часу, її структуру і найважливіші взаємозв'язки її секторів. Встановлено, що облікова система й система національних рахунків мають багато спільних рис, а саме, подвійний запис і балансове узагальнення, послідовне застосування фундаментальних принципів організації обліку, використання єдиного грошового вимірника, складання консолідованої звітності, споріднене коло користувачів. Це сприяло їх гармонізації в організаційній моделі інформаційного забезпечення сталим розвитком економіки, яка дозволяє узгодити інформаційні ресурси, що генеруються в системі бухгалтерського обліку на рівні інституційної одиниці, із системою національних рахунків за секторами економіки.

Підсумовуючи наведені пропозиції можна відзначити, що завдяки очевидним перевагам СНР становить комплексну інформаційну технологію для проведення макроекономічного аналізу агрегованих показників із метою державного регулювання економіки, а якісно сформоване інформаційне забезпечення в системі національних рахунків дозволяє відстежувати прямі і зворотні інформаційні потоки за конкретним внеском інституційних одиниць за рівнями відтворювального процесу – виробництва, розподілу, обміну, нагромадження та кінцевого споживання. Крім того, необхідність застосування СНР зумовлена інформаційними потребами з визначення пропорцій сталого зростання економіки міжнародними економічними організаціями – ООН, МВФ, МБРР, СОТ – для прийняття геополітичних рішень щодо членства в глобальному економічному просторі.

Літератури

1. Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності: методичні рекомендації щодо дотримання вимог Закону України від 11.09.2003 № 1160-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://dkzr.dp.gov.ua/OBLADM/dkzr.nsf/docs/34E6BECDD037066EC22579420033DA36?OpenDocument>.
2. Маркс К. Капитал. Критика политической экономии / К. Маркс. – Москва : Манн, Иванов и Фербер. – 2014. – Т. I. – 1200 с.
3. Соскін О. Визначення національної економічної моделі України: порівняльний аналіз можливих альтернатив [Електронний ресурс] / О. Соскін // Актуальні проблеми економіки. – 2010. – № 1 (103). – Режим доступу : <http://soskin.info/news/2897.html>.
4. Stone R. Multiple Classifications in Social Accounting / R. Stone // Bulletin of the International Statistical Institute. – 1962. – Vol. 3. – P. 215–233.
5. Концепція розвитку системи національних рахунків від 25 липня 2002 р. № 413-р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/413-2002-%D1%80>.
6. Lequiller F. Understanding National Accounts / F. Lequiller, D. Blades // OECD Publishing. – 2014. – 517 p.
7. Financial Production, Flows and Stocks in the System of National Accounts // European Central Bank. Handbook on National Accounting. – New York. – 2015. – 540 p.
8. Ema R. The Concept of Sustainable Development: Definition and Defining / R. Ema // Florida International University, 2015. Available at : https://sustainabledevelopment.un.org/content/documents/5839GSDR%202015_SD_concept_definiton_rev.pdf.
9. Система национальных счетов. 2008. Комиссия Европейских сообществ. МВФ, ОЭСР, ООН. Всемирный банк [Электронный ресурс]. – Нью-Йорк, 2009. – Режим доступа : <http://unstats.un.org/unsdnationalaccount/sna2008.asp>.
10. Стратегія розвитку державної статистики на період до 2017 року : затверджено розпорядженням Кабінету Міністрів України від 20.03.2013 № 145-р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/145-2013-%D1%80>.

11. Ришар Ж. Бухгалтерский учет: теория и практика / пер. с франц. ; под ред. Я. В. Соколова. – Москва : Финансы и статистика, 2000. – 158 с.
12. Palumbo M. G. The integrated financial and real system of national accounts for the United States: Does it presage the financial crisis? / M. G. Palumbo, J. A. Parker // *American Economic Review*. – 2009. – № 99 (2). – P. 80–86.
13. Elliott J. A. An introduction to sustainable development / J. A. Elliott. – 3rd ed. – New York, 2014. – 283 p.
14. Фізична економія у вимірах теорії і практики господарювання : колективна монографія / за ред. Ю. О. Лупенка, В. М. Жука, В. О. Шевчука, О. В. Ходаківської. – Київ : ННЦ «Інститут аграрної економіки», 2013. – 502 с.
15. Єфименко Т. І. Інформація в антикризовому управлінні : глобальний аспект стандартизації обліку та фінансової звітності : монографія / Т. І. Єфименко, В. М. Жук, Л. Г. Ловінська; Держ. навч.-наук. установа «Акад. фінанс. упр.» – Київ : Акад. фінанс. упр., 2015. – 399 с.
16. Концепція управління економічною безпекою суб'єктів господарювання в контексті теорії сталого розвитку : монографія / В. В. Євдокимов, О. В. Олійник, Д. О. Грицишен, О. О. Грищенко. – Житомир : ЖДТУ, 2013. – 252 с.

Стаття надійшла до редакції 17.04.2018

© Крутова А. С., Тарасова Т. О.,
Грицишен Д. О., Левіна М. В.

References

1. Pro zasady derzhavnoi rehuliatornoj polityky u sferi hospodarskoj diialnosti: metodychni rekomendatsii shchodo dotrymannya vymoh Zakonu Ukrainy vid 11.09.2003 № 1160-IV [On the Principles of State Regulatory Policy in the Field of Economic Activity: Methodological Recommendations for Compliance with the Law of Ukraine of 11.09.2003 No. 1160-IV]. (2003). *dkzr.dp.gov.ua*. Retrieved from <http://dkzr.dp.gov.ua/OBLADM/dkzr.nsf/docs/34E6BECDD037066EC22579420033DA36?OpenDocument> [in Ukrainian].
2. Marks, K. (2014). *Kapital. Kritika politicheskoy ekonomii [Capital. Criticism of political economy]*. (Vol. I). Moscow: Mann, Ivanov and Ferber [in Russian].
3. Soskin, O. (2010). Vyznachennia natsionalnoi ekonomichnoi modeli Ukrainy: porivnialnyi analiz mozhlyvykh alternatyv [Definition of the national economic model of Ukraine: a comparative analysis of possible alternatives]. *Aktualni problemy ekonomiky – Current problems of the economy*, 1 (103). Retrieved from <http://soskin.info/news/2897.html> [in Ukrainian].
4. Stone, R. (1962). Multiple Classifications in Social Accounting. *Bulletin of the International Statistical Institute*, vol. 3, pp. 215–233.
5. Kontsepsiia rozvytku systemy natsionalnykh rakhunkiv vid 25 lypnya 2002 № 413-r. [Concept of Development of the System of National Accounts of July 25, 2002 No. 413-p.] (2002). *zakon0.rada.gov.ua*. Retrieved from <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/413-2002-%D1%80> [in Ukrainian].
6. Lequiller, F., & Blades, D. (2014). Understanding National Accounts. *OECD Publishing*, 517.
7. Financial Production, Flows and Stocks in the System of National Accounts (2015). *European Central Bank. Handbook on National Accounting*. New York.
8. Ema, R. (2015). The Concept of Sustainable Development: Definition and Defining. *Florida International University*. Retrieved from https://sustainabledevelopment.un.org/content/documents/5839GSDR%202015_SD_concept_definiton_rev.pdf.
9. *Sistema natsional'nykh schetov. 2008. Komissiya Yevropejskikh soobshchestv. MVF, OESR, OON. Vsemirnyy bank. [System of national accounts. 2008. Commission of the European Communities. IMF, OECD, UN. The World Bank]* (2009). New York. Retrieved from <http://unstats.un.org/unsdnationalaccount/sna2008.asp> [in Russian].
10. Stratehiia rozvytku derzhavnoi statystyky na period do 2017 roku : zatverdzheno rozporiadzhenniam Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 20.03.2013 № 145-r. [Strategy of development of the state statistics for the period till 2017: it was approved by the order of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated March 20, 2013 № 145-p.] (2013). *zakon2.rada.gov.ua*. Retrieved from <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/145-2013-%D1%80> [in Ukrainian].
11. Ryshar, Zh. (2000). *Bukhgalterskiy uchet: teoriya i praktika [Accounting: theory and practice]*. (Ya. V. Sokolova, Trans). Moscow: Finances and statistics [in Russian].
12. Palumbo, Michael G., & Parker, Jonathan A. (2009). The integrated financial and real system of national accounts for the United States: Does it presage the financial crisis? *American Economic Review*, 99 (2), 80–86.
13. Elliott, J. A. (2014). *An introduction to sustainable development*. (3rd ed). New York.
14. Lupenko, Iu. O., Zhuk, V. M., Shevchuk, V. O., & Khodakivska, O. V. (2013). *Fizychna ekonomiya u vymirakh teorii i praktyky hospodaryuvannya [Physical economy in terms of theory and practice of management]*. Kyiv: NSC «Institute of Agrarian Economics» [in Ukrainian].
15. Yefymenko, T. I. (2015). *Informatsiia v antykrizovomu upravlinni : hlobalnyi aspekt standartyzatsii obliku ta finansovoi zvitnosti [Information in crisis management: the global aspect of accounting standardization and financial reporting]*. Kyiv: Acad. Finance Supervision [in Ukrainian].
16. Yevdokymov, V. V., Oliinyk, O. V., Hrytysyhen, D. O., & Hryshchenko, O. O. (2013). *Kontsepsiia upravlinnia ekonomichnoiu bezpekoiu subiektiv hospodariuvannya v konteksti teorii staloho rozvytku [Concept of management of economic safety of business entities in the context of the theory of sustainable development]*. Zhytomyr: ZhDTU [in Ukrainian].

Received 17.04.2018

© Крутова А. С., Тарасова Т. О.,
Грицишен Д. О., Левіна М. В.